

Тетяна Іванівна ГУДЗЬ,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-6950-6136>

ФОРМИ ПОСЯГАННЯ НА КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЛАД УКРАЇНИ

Нестабільність у сфері політики, економіки, соціального та духовного життя українського суспільства призводить до посягання на ті найважливіші конституційні цінності, які у своїй сукупності становлять конституційний лад нашої держави. Посилює дану ситуацію збройна агресія Росії, анексія Криму, дії зі дестабілізації суспільно-політичної обстановки у східних та південних регіонах, оскільки спричиняє посягання на ту державно-правову та соціальну дійсність, в основі якої лежать постулати громадянського суспільства та демократичної правової держави.

Водночас, необхідно зазначити, що до сьогодні серед науковців відсутній єдиний підхід щодо розуміння категорії «конституційний лад». При цьому, це стосується як змістовних, так і сутнісних характеристик даного явища.

Так, На думку В. О. Серьогіна, суспільний лад у конституційній формі закріплення і є конституційним ладом [1, с. 46–47]. Водночас, Н. О. Богданова зазначає, що конституційний лад – це устрій держави і суспільства, який закріплюється нормами конституційного права [2, с. 161]. Свого часу В. Ф. Погорілко та В. Л. Федоренко наголошували, що конституційний лад – це система суспільних відносин, передбачених і гарантованих конституцією та законами, прийнятими на її основі і відповідно до неї [3, с. 100]. Отже, можна зробити висновок, що конституційний лад представляє собою систему таких політичних, економічних, соціальних і духовно-культурних відносин, які встановлюються і охороняються як Конституцією, так і іншими нормативно-правовими актами держави. Важливими рисами конституційного ладу виступають його реальність, постійність, дійсність, наявність де-юре і де-факто. Отже, конституційний лад має бути реальним, а не фіктивним. Він повинен відображати ті відносини, які реально існують у суспільстві на момент прийняття конституції.

Щодо поняття і сутності конституційного ладу, то не дає відповіді на це питання і сама Конституція України. У ній лише зазначається, що право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами (ч. 2 ст. 5) [4].

Як зазначається у Рішенні Конституційного Суду України від 5 жовтня 2005 р. у справі про здійснення влади народом, положення частини третьої статті п'ятої Конституції треба розуміти так, що тільки народ має право безпосередньо шляхом всеукраїнського референдуму визначати конституційний лад в Україні, який закріплюється Конституцією, а також змінювати конституційний лад внесенням змін до Основного Закону в порядку, встановленому його розділом XIII.

Зазначене дає підстави стверджувати, що конституційний лад нашої держави знаходить своє закріплення у тексті Основного Закону, а його зміна безпосередньо пов'язана із процедурою внесення змін до Конституції України. При цьому, зміни до розділів I, III та XIII Конституції вносяться шляхом проведення всеукраїнського референдуму.

Як зазначає Ф. Веніславський, змінити існуючий в Україні конституційний лад у неконституційний спосіб можна у двох формах:

а) намагання будь-яких суб'єктів змінити розділи I, III, XIII Конституції без дотримання процедури, закріпленої Розділом XIII;

б) будь-які конкретні дії будь-яких суб'єктів, спрямовані на заперечення на практиці, або відверте порушення основоположних принципів конституційно-правового регулювання, закріплених Розділом I Конституції, який власне і закріпив найбільш важливі політико-правові принципи.

Або засад організації і проведення виборів та референдумів, закріплених Розділом III Конституції, або власне порядку зміни Конституції, закріплених її Розділом XIII [5].

Отже, у першу чергу серед форм посягання на конституційний лад України можна говорити про дії неналежних суб'єктів щодо зміни розділів I, III, XIII Основного Закону у порядку, який не передбачено Конституцією. Посяганням на конституційний лад України можна вважати і порушення порядку створення та діяльності вищих органів державної влади, оскільки остання є складовою її конституційного ладу.

Державна влада – це влада, яка здійснюється тільки державою та її органами і характеризується суверенністю, універсальністю та здатністю владно-примусового впливу на поведінку всіх людей та їх організацій, що забезпечується державно-правовими методами. До органів державної влади належать Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади, органи судової влади, Конституційний Суд України як орган конституційної юрисдикції, прокуратура тощо. Неконституційне отримання влади (дії, вчинені з метою насильницької зміни або повалення конституційного ладу або захоплення державної влади) будь-якого із зазначених органів може суттєво вплинути на суверенітет держави, її форму правління, територіальний устрій і політичний режим, які виступають основними засадами життєдіяльності суспільства, держави і людини в Україні, її конституційними цінностями.

Однією з форм посягання на конституційний лад України можуть виступати дії щодо створення неконституційних органів влади, а також вихід існуючих за межі встановлених повноважень; сепаратизм, спроби зміни

територіального устрою незаконним шляхом; скасування, протиправне обмеження прав і свобод людини і громадянина чи перешкоджання їх здійсненню; запровадження нових конституційних обов'язків, не передбачених Основним Законом тощо.

Розглядається як форма посягання на конституційний лад української держави і утворення не передбачених законодавством воєнізованих або збройних формувань чи груп. Адже поява поза законів таких формувань може спричинити насильницьку зміну, або навіть повалення конституційного ладу.

Отже, на сьогодні складовими конституційного ладу України виступають: 1) народний і державний суверенітет; 2) форма правління; 3) територіальний устрій і цілісність території; 4) політичний режим, який, зокрема передбачає можливість здійснення народного волевиявлення через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії, гарантії місцевого самоврядування, захист державою прав і свобод людини і громадянина, ґрунтування суспільного життя на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності; 5) проголошення людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю. Водночас, посягання на конституційний лад держави можуть бути лише дії та рішення, які відверто порушують конституційні норми, насамперед, закріплені розділами I, III, XIII Конституції.

Список бібліографічних посилань

1. Серьогін В. О. Конституційне право України : навч. посіб. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2010. 368 с.
2. Богданова Н. А. Система науки конституционного права. М. : Юрист, 2001. 254 с.
3. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. В. Ф. Погорілка. Київ : Наук. думка ; Прецедент, 2006. 334 с.
4. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254k/96-вр> (дата звернення: 30.10.2019).
5. Веніславський Ф. Хто посягає на конституційний лад України. *Українська правда*. 29.01.2014. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2014/01/29/7011714/> (дата звернення: 30.10.2019).

Одержано 01.11.2019

УДК 338:669

Олена Павлівна ГУЗЕНКО,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри господарсько-правових дисциплін факультету № 3

Донецького юридичного інституту МВС України;

 <https://orcid.org/0000-0003-4002-2629>

ОСУЧАСНЕННЯ ПРОБЛЕМ ТА НАПРЯМКИ ЇХ ВИРІШЕННЯ СУЧАСНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ

Враховуючи ситуацію яка склалася в економічному секторі України актуалізуються питання розвитку провідних галузей народного господарства. Стає зрозумілим той факт, що розробка майбутніх перспектив розвитку зазначених галузей не можлива без проведення комплексної оцінки проблем, які не дозволяють працювати промисловим підприємствам на повну потужність. Серед найбільш пріоритетних галузей економіки вважають як гірничий, так і металургійний комплекси. Це пов'язано з тим, що саме ці підприємства України виступають базою для розвитку галузі транспортного машинобудування.

Враховуючи предмет дослідження наукової розробки, вважаємо за доцільне звернутися до проблем, які нагромаджені у металургійній галузі України. Більша частина українських металургійних підприємств використовує застарілі технології, такі, як мартенівське виробництво та блюмінг, що спричинило негативну ситуацію, за якої собівартість їх продукції значно перевищує аналогічний показник західних виробників.

Крім того, переважна більшість основних фондів металургійних підприємств галузі мають доволі високий ступінь зношеності, а як наслідок якісний рівень виробничих циклів має тенденцію до зниження. Стан устаткування, введенного в експлуатацію на початку минулого століття, обходиться металургійним підприємствам значно дорожче, ніж будівництво нових, енергозберігаючих і економічно вигідних технологій, які відповідають вимогам світових стандартів. Залишається або закривати бізнес, або модернізувати.

Аналізу проблем і особливостям функціонування підприємств металургійної галузі присвячені праці таких вчених, як М. Ф. Колесник [1], В. П. Руських та В. Б. Семакова [2], К. Ф. Ковальчука [3], О. В. Трачук [4], М. Г. Білопольського, І. М. Алтухова та М. В. Мальчика [5], Т. В. Мордвінцева, О. В. Кленін та Р. О. Толпежнікова [6] та інші. Поза межами існуючих наукових надбань теоретичних і прикладних досліджень, з проблем функціонування металургійних підприємств, залежності їх від інфляційних коливань та доволі частої зміни валютних курсів, порушення напрямків наміченого планового обсягу експортного потенціалу залишаються питання напрямків удосконалення їх праці в правовому, економічному та соціальному сенсі. Актуалізується поставлена проблема також тим, що рівень використання виробничих потужностей металургійних підприємств залишається недостатнім у відповідності до поставлених планових завдань